

Özvegyét Gersei Pethő János vette el. Mihály egyik unokája is János, mint váci püspök halt meg 1536-ban. Az egész családnak Kristóf országbiróban szakadt magva 1567., miután ez itteni javait már jóval előbb elveszítette. Kristóf neje Zrinyi Ilona, a szigetvári hős leánya volt. A család birt még Bihar, Gömör, Heves, Nyitra, Nógrád, Pest, Szabolcs és Szatmár megyékben is. — **Öry család, I. Eöry.**

Pakos (Pakosi) vagy Paksy család; Paksról nevezték, melyet régen Pakosnak hívtak. Rokonságban s illetve sógorságban állott a Haraszthy, Parlaghy, Hagymássy, Dócy, Bánfy, Zeleméri stb. családokkal. János tolnai főispán Szapolyai hive volt; egyik leánya, Anna, Pestyéni Gergelynek, városunk Szapolya párti földesurának volt neje; ennek elhaltával azonban Révay Ferenc turóci főispánhoz ment nőül, ki meg Ferdinándnak volt buzgó hive. A király ekkor Vásárhelyt és tartozékait ismételt ízben Annának és fiának, Pestyéni Andrásnak, ajándékozta 1544. és 1547. Ferdinándnak azonban ez időtájt nem volt hatalma vidékünkön s ezért Anna asszony Vásárhelyhez való jogát csak annyiban érvényesíthette, a mennyiben a többi adományosok neki és fiának tért engedtek és inkább testvérhuga férjét, Kende Pétert, ismerték el földesurnak. A tartozékokban jobban állott dolga, mert Rétkopáncson és Kéktó-Ráróson még 1567-ben is gyakorolta uri jogait. Nagyobb szerencséje volt idők multával késő leszármazóinak, a Nyakas, Jármly és Száraz családok sarjainak, kiknek utolsója Tótkomlóst a kincstártól szerencsésen visszapörölte 1689. s arról királyi adománylevelet is kapott 1719.¹ Száraz György királyi személynök e vidéken még inkább növelte birtokait, melyek közé Szentetornya is tartozott 1731.,² sőt csakhamar báróságot is kapott. Örököseinek sok panasza volt városunk halársértései ellen (1752—3.), melyek ellenében Károlyi Ferenc kelt pártunkra (1752—3.)³ — **Pálosok,** Remete Szent Pál szerzetesei, kik országunkban még a XIII. század folyamán meghonosultak s idővel feles számu zárdát alkottak. A sátoraljaujhelyi zárdá főnökének, Bébey Gergelynek, Szokoli Gábor a helyek távolsága, szükségéi és Bébey jóindulata által indítatva eladta Makót, Vásárhelyt, Férgetet s több helységet is 1670-ben, de a melyek tényleges birtokában a jó atyák valószínűen egy percig sem voltak.

¹ Borovszky, i, m. II. 305.

² Haan, Békés vm, hajdan, I, 308.

³ Csongr, m, lír, Prot, 6. és 10.

Megjegyzendő azonban, hogy más olvasás szerint Vásárhely helyett a Maros partján, Klárafalva mellett eső, Vas-santó veendő, mely szintén Szokoli birtoka volt.¹ — Pálffy Tamás, I. Csanádi püspökök.

Pap (Ónodi) család. Akkoriban, hogy városunkat Csongrád megyével együtt Hevesmegyétől elszakították és Borsodmegyéhez csatolták, ennek vártisztjei egymásután megindultak határunkban és vidékünkön birtokot szerezni s illetve foglalásokat eszközölni. Ezek közé tartozott Széki Péter és Pap János ónodi alkapitánynak, ki csanádmegyei birtokainak egy részét vejenek, engedte át.² Pár év múlva Pap János Petrovics Pállal együtt adománylevelet kapott a királytól a városunk használatában levő Igló, Rárós, Sz.-Albert, Sz.-Erzsébet s más Csongrád és Csanád megyei pusztákra 1650. s a vármegye utján még ez évben el is tiltotta a vásárhelyieket ezek további használatától, miről eleink törvényes földesurokat, Bercsényi Imrét, tudósították. Bercsényi azonnal óvást is tett Pap eljárása ellen,³ a minnek azonban semmi foganatja sem volt, épügy, mint a király szigorú parancsának, melyet a nádor és Forgács Adám tábornok utján a borsodmegyei kapitányokhoz intézett a rablások megakadályozása tárgyában.⁴ Sőt Papék nemsokára újra beigtatták magukat a birtokokba 1656. Eleink egy idő múlva mégis megszüntették Pap részére az adózást, mikor ez Borsodmegye közgyűlésén ismét eltiltotta a vásárhelyieket nevezett puszták élésétől. Nemsokára azonban Bercsényi Miklós tulajdonába jutott a város s mikor Pap, ki időközben diósgyőri főkapitányságra emelkedett, a vármegyén ismét óvást emelt Pusztarárós használói ellen; Miklós ur vásárhelyi jószágkormányzója, Széll M., nyomban ott a gyűlésen, élőszóval és személyesen tiltakozott Pap eljárása ellen, melyet a néhány hét múlva tartott vármegyei újabb gyűlésen is megismélt, egyszersmint pedig Pap ellen Rárós érdekében pert indított (1668.), a mint mindezeket fentebb (III. 136—151. stb.) említettük s illetve elbeszéltük. Később, nagysokára, Pap János szabolcsmegyei utódai, András és Szakadáthi Ferenc — Sz.-Albert, Sz.-Erzsébet, Ólvesd, Rárós, Szikáncs, Iklód pusztákhoz való jogukat felakarták eleveníteni s e célból a városnál jelentkeztek is, de szertelen követeléseik

¹ Leleszi konv. Itr. Elench. 1600—1702. Prot. 99. p. 29.

² Haan, Békés vm. hajdana, II. 240.

³ L. e. Eszterg. főkápt. Itra, Caps. 54. fasc. 5, no. 16.

⁴ Orsz. Itr. Kanc. ir. 231. 239.

miatt a kísérlet az első lépésnél dugába dőlt 1845.¹ — **Parlagi** család. Hogy e kihalt családnak határunkban tekintélyes jószágai voltak, onnét bizonyos, hogy I Ferdinánd király vizsgálatot rendelt el a részben, hogy Parlagi László, kinek György és Miklós fiai voltak, a Szabolcs megyei zeleméri birtokért adott-e kárpótlást Csongrád megyei jószágaiából Zeleméri Kamarás Jánosnének? Minek következtében e vizsgálat igazolta, hogy a kárpótlás Körtvélyes, Sót, Dóc, Szer, Bökény s több falvakkal csakugyan megtörtént, melyeket t. i. László felerészben Kamarás Jánosnének, felerészben pedig hugának, Erzsébetnek, átadott. 1547.² (Zelemér Debrecen és Hajduböszörmény között eső puszta). A család többi birtokai korábbi időkben Abauj, Békés, Bihar, Heves, Kül.Szolnok, Pest, Pilis, Szabolcs, Szatmár és Zemplén megyékben feküdtek. A Parlagi és Zeleméri családot már régebben is rokoni kötelékek fűzték együvé, miután Parlagi Antalnak felesége Zeleméri Mártha volt. (1488.)³ — **Pekry** Anna, l. Losonczy család alatt.

Pestyéni (Pestini, Pöstyéni, Martonosi) család. Tagjai attól fogva, hogy ismerjük, legfelsőbb körökben forogtak. László nevezetesen II. Ulászló udvarában volt alkalmazva 1494,⁴ s ott maradt II. Lajos alatt is, ki őt a sabáci bánhoz is küldte követtségbe 1519.⁵ Ferenc és Gergely országgyűlési követek Hatvanban Csongrád megye részéről (1505), hol kivált az utóbbik, a mindkét Szőreg, Gyála és Deck zálogos jószágokkal, melyek Martonos mellett esnek, növelte meg birtokait 1511,⁶ bár ezek fele Györgyöt illette,⁷ kinek terjeszkedése ellen azonban a csanádi káptalan tiltakozott 1511.⁸ Legnagyobb szerepet a családban Gergely vilt, ki ezután nemsokára a váradai püspökség javainak kormányzójává s mint ilyen, Bihar vármegye főispánjává, is lett (1513). A pórlázadás idejében Lőrincz pap erősen ostromolta Váradon mindaddig, míg Szapolyai János szét nem verette a kurucokat.⁹ Ez időtájban Gergely már határunkon is birt, mit abból látunk, hogy Perényi Imre nádor előtt

¹ V. tjkv. XVII. 16.

² A leleszi konv. Itra, Elench. 1500—1555. P. 183. Sub no. 39. fasc. 4. 1547.

³ U. o. Elench. Introd. Stat. P. 284. 1488.

⁴ Kincstári számadások Engelnél, Gesch. d. Ung. Reichs I. 55.

⁵ Századok, 1837. 56. 1.

⁶ Pozsonyi kápt. Itra. Budai proth. 3. f. o. 7.

⁷ Borovszky, Csanád vm. tört. II. 126. 289. 444.

⁸ Szepesi kápt. regesztája Hmvasárhelyváros Itrában, Rvi, L. cs. 2. sz.

⁹ Bunyitay, A váradai püsp. tört. I. 367. 369.

panaszkodott a miatt, hogy a vásárhelyi földesurak az ő szentkirályi jószágára rontottak és marháit elhajtották.¹ Életrajzi adatait fentebb (III. 10. 11) már közöltük s egyebek közt azt is láttuk, hogy mint tette őt János király városunk földesurává is. (1527.) Nála hivebb embere nem igen volt a királynak: birta is ennek teljes bizalmát és jóindulatát, mit újabb adományokkal mutatott ki s azzal, hogy Budavára parancsnokságát s ebben felesége őrizetét is reá bízta. Halála után azonban özvegye, Pakos Anna (l. e.) a Ferdinánd-párti Révay Ferenchez menvén nőül, már ettől a királytól szerzett maga és kiskorú fia, Pestyéni András, javára adománylevelet a városról (1544. és 1547.), ki azonban, ugyszintén testvére János is, nem voltak tartós életűek. Amaz nevezetesen 1551-ben már nem volt az élők között, ez pedig, ki egyébként Dobó alatt egri hadnagyságot viselt (1552.),² néhány évvel azután szintén meghalt és családját sirba vitte, mikor is Ferdinánd Zayéknak ajándékozta városunkat 1559., a mint ezeket az adománylevelével világosan írja.

Pethő (Gersei) család. A Nádasdy család egyik ága, mely ezt a nevét a XIV. században élt Péternek, másképp Pető-nek, köszöni. A család tagjait a XV. századtól fogva, mint a királyok buzgó hiveit, ismerjük, kiket ezek, főleg Zsigmond, Mátyás és II. Ulászló, nagy uradalmakkal és méltóságokkal halmoztak el. A Gersei előnevet János vette fel, kinek Zsigmond a Zala megyei kéméni nagy uradalmat adta. (1403.)³ Ennek unokája volt az a másik János, ki testvérével, Györggyel, együtt Mátyástól Gulácsot⁴ nyerte, 1476. Ulászló alatt udvar- és ajtónálló mester (1502—5.), majd a királyi gyermekek nevelője s országbíró (1507.) lett Mikor jószágyszerzésről volt szó, nem volt idegen az erőszaktól sem. Felesége Szeri Pósa lány volt, ennek ősi birtokait tehát elfoglalta, melyekre aztán, köztük Derekegyházra, Kutasra, Mágocsra, adománylevelet is eszközölt ki, (1506—7.)⁵ a szerint, a mint ezeket fentebb (II. 200—1.) már előadtuk. Birtoklása azonban nem volt békés, mert Mágocs és Kutas érdekében később is (1520) törvénykezni volt kénytelen. Fiai között említendő János, kir. főpohárnok, ki báróságot nyert 1549., lippai 1552.,

¹ 1516. Orsz. ltr. Dipl. ltr., 22823.

² Tinódi, Egervár viadaljáról való ének. II. r. 551. sor.

³ Fejér, Cod. dipl. X. II. 763. X. IV. 214.

⁴ Gróf Teleky, Hunyadiak k. IV. 469.

⁵ Fejérnél, Cod. dipl. V. 397—403.

majd kassai kapitány 1558.,¹ ki a Losonczyak vásárhelyi s illetve nagytapolcsányi beigtatásának ellentmondott 1533.,² Fülek várának birtokosa 1563.³ A családhoz, mely a következő században kihalt, tartozott Gergely, a krónika-író is. Birtokai voltak még a családnak Vas, Temes, Krassó és Csongrád megyékben is. Rokon a Csáky, Sulyok, Ráskay, Enyingi Török, Bezerédj, Majtényi, Perényi, Forgács stb. családokkal — **Petőfi Tamás**, Szöllős és Fecskés ura 1456. előtt, talán a Szeri Pósákkal való rokonsága útján. (L. e.) — **Petrekovics (Petrovics) Pál**, Pap Jánossal együtt nyert közös adománylevelet Sz.-Albert, Sz.-Erzsébet, Igló, Rárós stb. pusztákra III. Ferdinánd királytól, a mint ezt Pap János alatt előadtuk 1658.⁴ A beigtatás 1656-ban történt. — **Peyhes Péter**, Nagy Imrével együtt kapta Miksától Kunszentmártont és M.-Fecskést 1557.⁵ — **Porkolab (Nagyváthi) család**. L. Mágocsi és Nagyváthi alatt. Talán e családhoz tartozott Porkoláb Tamás is, ki a többieket megelőzve, már 1450-ben M.-Kopáncson birtokos volt.

Pósa, Pósafi (Szeri) nemzetség, határunk északnyugati részét, a ma is ugynevezett Pósa-halom táját, körös-körül messzire bírta a XII—XIV. századokban. (Pósa, eredetileg Pousa, Powsa, keresztnév, de a melyet régen is családnév gyanánt is sokan viseltek. Nem azonos a Paulus (Pál) névvel, mint Kaprinay véli, mert ugyanazon szülőknek külön Pósa és külön Pál nevű gyermekeik is voltak,⁶ hanem a Stephanus-szal, vagy Istvánnal, mert e két néven ugyanazon személyt felváltva hitták. Így mondják Péterről egy helyen 1418., hogy Pósa fia, más helyen,⁷ hogy István fia; Miklósról hogy István fia 1385.,⁸ de a kit ugyan azon levél más helyén Pósanak neveztek. Így nevezték a krassai főispánt majd Szeri Pósanak 1352⁹, majd Szeri Pósa Istvának 1378.¹⁰ E néven a XIII—XV. században egymással rokonságban nem álló családokat is hitták, kik között említendőek a Csák, Ják és Kalán nemzetségbeliek. Ez utóbbiakhoz tartozott Pósa, a buzini és sebusi comes és bán

¹ Verancsics munk. II. 89. VII. 216.

² Orsz. ltr., N. R. A. fasc. 397. no. 31.

³ Szederkényi, Heves m. tört. II. 16.

⁴ Jászai konv. ltra., P. fasc. 4. no. 83.

⁵ Lib. reg. II. 246.

⁶ Anjou-kori okm. t. XIV. 268. 321.

⁷ U. o. 18. 19.

⁸ Fejér, Cod. dipl. VII. 419.

⁹ Pesty, Krassó vm. tört. II. I. 174.

¹⁰ U. o. 167.

1216—1129¹ is, kinek első neje a hudusi c mes leánya 1216.,² második pedig Hedrik (Héder) leánya volt, kinek fiáról, Nánáról, mint e vidék nagybirtokosáról, fentebb Kalán alatt már tüzetesen szólottunk,³ kinek a szomszédos szentgyörgyi birtokát is említik. Az ő családjához tartozott a fél századdal korábban élt Bánk szlavon bán és nádor is, kinek tragikus esete a hazai köztörténetből ismeretes. Ennek korában vette fel a család a Szeri előnevet, habár azt előzőleg a most említett Nána püspök is viselte már. Városunk történetében egy századdal később tűnik fel egy másik Pósa mester, sebesi és elyedi várnagy, később krassómegyei főispán, (neje a Hunt-Pázmán nemzetségből 1313.), ki a Bor és Ogh nemzetségekkel egy közös törzsből származott. Birtokai voltak Pereskutas, Tömörkény, Szeg, Illés, Monostor,⁴ de igényt tartott Csanyhoz és Alpárhoz is a garamszentbenedeki barátokkal szemben 1326—41.⁵ A harmadik Pósa, Mártély 1360—91. 1407. és Tömörkény 1368—72. urát, mint krassai birtokost és főispánt, 1378—82.⁶ említik az irások.⁷ Testvérei s illetőleg osztályos rokonai voltak Balázs, Miklós és János fia László, Leng urai 1356—60., kik a Mártéllyal határos Gurtnak a zalavári apát által történt elfoglalása ellen óvást tettek 1362. s az apáttal Mártély felett is elkeseredett pert folytattak 1370—1413.⁸ (L. fentebb, II. 122.) Az utóbbik Pósa leánya volt Margit, előbb Szántai Petőfi, majd Kerekegyházi László, a székelyek hatalmas comese, felesége, ki Szentest, Mágocsot s megyénkben a tőlünk délre eső Ajtony-Monostor, Szentmiklós, Ó Szöllős stb. helységeket bírta, melyek jó részét maga szerezte. A második Pósa fiai voltak Péter és György mesterek, kiket, mint a temesmegyei Zódi falu birtokosait ismerünk 1406—12,⁹ de utóbbik birt Mágocsoson és Pereskutasoson is, mert ezeket leányai, Anna és Katalin tőle örökölték 1426.¹⁰ (L. fentebb II. 179. 386. 403.) Mindeniknél nevezetesebb szerepet vitt azonban hazánk történetében ezek testvére,¹¹ István, ki többekkel együtt aláírta a király adó-

¹ Fejér, i. m. III. I. 173. Váradi registr. CCCLXVII. §.

² Fejér, i. m. VII. I. 94.

³ V. ö. II. 60.

⁴ V. ö. fentebb II. 105—6.

⁵ Knauz, G. sz.-ben, apátság I. 242.

⁶ Pesty, Krassó vm. tört. II. I. 167. 174.

⁷ Wertner, i. m. I. 118. 9.

⁸ Pesty, M. orsz. helynévt. I. 207.

⁹ Pesty—Ortvay, Oklt. Temes vm. tört.-hez I. 464.

¹⁰ Boróvszky, i. m. II. 338. 440.

¹¹ Gr. Sztáray cs. okltr. II. 362. 565.

kivetési kötlevelét, melyet az országos rendeknek adott; 1439¹ Családjá hatalmáskodó hajlamait nagy mértékben örökölte s ezért már 1444-ben perelték.² Eleintén a Hunyady ház iránt ellenséges volt és László kivégeztetésében is részes, de később együtt tartott Garay nádorral Mátyás trónra emelése érdekében³ s ezért nemcsak kegyelmet nyert, hanem Mátyás temesi főispánnak is kinevezte. Mint ilyen, perbeli ellenfelei egyikével kiegyezett 1460.⁴ Ez évben birt Mágocson is. Nemsokára kőv teli Pereskutast, Derekegyházát és Korhányt is,⁵ (L. fentebb II. 319. 386.) Pár év multán meghalt 1471. egyenes leszármazók nélkül, minélfogva roppant uradalmaira a leányági rokonok tartottak jogot. E végett tett lépéseik azonban sikertelenek maradtak, mert a király Országh Mihálynak s Ongor Jánosnak adta a gazdátlan jószágokat, melyek közé Szeren, Gyón, Szegen (a későbbi Szegvár), Szentesen, stb. kívül Csomorkány, Mágocs, Körtvélyes, Gered-Kuta, Derekegyház, Barcz, Korhány és Kutas is estek, a mint mindezeket fentebb (II. 60, 105—7, 121—3, 179, 319, 344, 349, 365, 380, 386, 394. 103 l.) tüzetesebben előadtuk A családnak, mely a XV. században fiágon végkép lenyészett, birtokai voltak még Baranya, Pest és Valkó megyékben is. — Posegai (Posgay) család, valószínűen a Krassó megyei egykori Posega helységtől vette nevét. Történetünkben (II. 185. 189.) Gáspár és István szerepeltek. Előbbik, Mátyás király udvari tisztje: miután Varjassy János özvegyét vette nőül, birta Földvárt 1488. és többekkel együtt M.-Fecskést, Ráróst és Szöllőst 1489.⁶ Valószínűen azonos a XVI. század legelején élt hasonló nevű hevesmegyei birtokos,⁷ egri püspöki bérlő⁸ és főispánnal.⁹

Rákóczy család. Zsigmond, mint a Mágocsi Gáspár unokaöccsének gyámja, szendrei kapitány korában birta annak javait s ezek közt Mágocsot (1587-től fogva.) Nagyobb uradalmakat a megyében fia, I. György fejedelem, szerzett, a ki Makó földesura is volt 1630. — **Ramocsay család** (más-kép Ramocsaházi, Zeretvai) Szatmár és Ung megyei kis-

¹ Gr. Teleky, Hunyadyak kora X. 72.

² Gr. Sztáray oklt. i. h.

³ Gr. Teleky, i. m. X. 569.

⁴ Cod. dipl. patrius III. 410.

⁵ Borovszky, II. 468.

⁶ Orsz. ltr. Dipl. ltr. 19509.

⁷ Csánky, i. m. I. 83.

⁸ Századok, 1870. 366.

⁹ Századok, 1872. 296.

birtokos család,¹ melynek tagjaival már a XIV. század folyamán találkozunk forrásainkban.² Fentebb, (Báry család alatt) emlékeztünk Györgyről, mint Báry Potenciána férjéről.³ Ennek gyermekei, István,⁴ Kata, Fodor Istvánné⁵ és Ilona.⁶ István ecseri, m.-kovácsházi és kopáncsi birtokos is volt.⁷ A család rokon a Pósákkal, Ilosvayakkal és Kékediekkel is. — Rózsa Pál hadházi vitéz, ki Kovács Péterrel s több hajduval együtt Báthory Gábor fejedelemtől Serkedet, Tömpöst, Férgedet és Zombort kapta 1609. (L. Szőke.)

Saffarith család. János Körtvélyesen s Csongrád-megye több helységében birt s 5 telek ura volt 1561.⁸ Valószínűen utóda az a Mihály (neje Ungronfy Erzsébet), ki Györmegyében 3 helységet szerzett meg s házat is Győr városában 1590., kinek gyermekei István (neje Pesthy Anna, és Zsuzsánna, azokat szintén halálukig 1643. birták. Mindkettő a győri őrségben csapattiszt (vajda) volt. Nevök még életökben Saffarich-ra (Apallenich) változott.⁹ — **Salathiel** (Muladi) Ferenc, Muthnoki Mihálylyal együtt egybek közt birta a Szenteshez számított Körtvélyest, Bökényt, Tökét, melyeket magszakadás következtében a király Bornemissza Pál gyulaféhevári püspöknek adományozott 1560.¹⁰ — **Sándor** család, birtokos a XV. században Körtvélyesen. István özvegyének, Dorottyának, gazdatisztje is ott lakott 1450. — **Saray** Simont, mint Körtvélyes egyik birtokosát, látjuk bejegyezve az 1561-iki adólajstromba. — **Sary** család, valószínűen dunántuli eredetű, mert a legrégibb birtokok és Péter első lakása oda utalnak. Ez nevezetesen a székesfehérvári kanonoksággal kezdte pályáját s onnét jutott Hunyadi János oldala mellé titkárnak, kit, mint ilyet, Hékedý Anna, családjának utolsó sarja, fiává fogadott s békésmegyei javaival végrendeletileg megajándékozott 1453.¹¹ Pár évvel ezután vele s testvéreivel,

¹ Acsádi, Magy. nemesség 48. 51.

² Fejér, Cod. Dipl. X. II. 320. VIII. III. 315. Csánki, i. m. I. 23. 324. 379. 406. stb.

³ Ung m. ltra. Prot. 3. fol. 281. 1579.

⁴ U. o. Prot. 4. fol. 140. 1592.

⁵ U. o. fol. 113. 1591.

⁶ U. o. fasc. 9. act. no. 12. 1587.

⁷ Leleszi konv. ltrából való másolat Hmvásárhely város ltrában. Rvi L. 2. és Borovszky, i. m. II. 393.

⁸ Földváry-féle összeírás 1561-ből.

⁹ Bővebben Orsz. ltr. N. R. A. Fasc. 91. np. 1—8. 10—20.

¹⁰ Lib. reg. III. 635.

¹¹ Haan, Békés vm. hajd. I. 322.

(Barnabás, Fábíán és Gellért) úgy találkozunk, mint Szentkirály felének birtokosaival 1455.¹ nemsokára pedig Csanyt, Sápót, majd Szentlászlót (Csongrádmegyei falvak) is megszerezte. Már ekkor királyi személynök és kincstartó volt, idővel pedig a kalocsai érsekségre emelkedett 1580. Mint fentebb (II. 151—4.) láttuk, Szentkirályért sokat perlekedett. Birtokai voltak Pestmegyében is.² Testvérének fia volt Zsigmond, kinek özvegyét, Anasztáziát, Szentkirály birtokában szintén háborgatták 1495. Vele egykoru András, kit a garamszentbenedeki barátok Pestyeni Gergellyel idézgetnek meg a miatt, mert az apátság alapítványi levelét magoknál visszatartották.³ A családból még Tamást és Albertet ismerjük, kiket Csanytól hűtlenség okán megfosztottak 1557., de a kik azt később 1561. is birták.

Schlick (Bassanoj és Weisskircheni, gróf) család. Cseh főuri család, melynek sarjai azonban már Zsigmond óta katonáskodtak hazánkban (István a mohácsi harcmezőn ezett el) s itt a XII. század utolsó felében honfiusítottak is. Lipót-József (szül. 1663. jan. 20. meghalt 1723. ápr. 8.) részt vett a török és II. Rákóczy Ferenc ellen vívott háborúban, Buda és Belgrád ostrománál ismételt ízben sebet kapott, egyik meghatalmazott volt a karlócai béke megkötésénél s több külföldi udvarnál, a maros—tiszai határőrség parancsnoka évi 5000 frt. fizetéssel 1697. óta s mint ilyen Áradon lakott. Szerencsétlen volt a bajor hadjáratban, ellenben Szeged vidékét 1700. és Debrecent könnyűszerrel és kegyetlenül megszákmányolta és utóbbikat felprédáltatta 1705.⁴ Részt vett a németalföldi háborúban is Savoyai Jenő alatt 1708, ki iránt egyébként ellenséges érzülettel viseltetett; majd sógora, gróf Wratislav Kristóf, halála után, ennek állását, a csehországi helytartóságot foglalta el 1713. miután a kuruc háború bevégezése után vejével, gróf Pálffy Miklóssal együtt a magyarországi katonai parancsnokságot is viselte.⁵ A harc mezeje nem sok bahért termelt számára, jóval nagyobb eredmény kísérte vagyonszerzési törekvéseit. A kincstár nagy összeggel adósa lévén, ennek törlesztésébe, mint láttuk (II. 200—5.)

¹ Géresi, Károlyi oklt. II. 303.

² Csánky, i. m. I. 46.

³ Knauz, Garamszent-benedeki apátság története I. 12. 13.

⁴ L. Debrecen város egykoru jkvét.

⁵ Életrajzi adatai, Grosses, Vollständ. Univ. Lexikon, Leipzig und Halle 1742. XXXV. 175. Arneth, Prinz Eugen v. Savoyen, Wien, 1859. II. 356—8. III. 42. és Feldziige des Prinz Eugen von Savoyen, kiadja a bécsi hadügy-minisztérium, I. 455. II. 149. 159. III. 380. VII. 449. VIII. 431.

az új — szerzeményi területen a csongrádi uradalmat adta neki 1702., melyhez számítottak Csongrád, Kürt, Sas, Vásárhely, Ug, Böld, Illés, Csany, Ujfalu, Szentgyörgy, Szentes, Győ s a vásárhelyiek kezén levő puszták, névszerint Férged, Mártély, Körtvélyes, Szenterzsébet és Szentkirály. Ez uradalom nagyobb része előzetesen a Thököly táborában szolgáló Szuhay Gábor és Mátyás birtoka volt,¹ kisebb része pedig Vásárhellyel és tartozékaival a Bercsényi tulajdonát képezte, kit már ekkor szintén a lázadókhöz számítottak. Ily módon tehát Schlicket nem annyira a töröktől visszafoglalt jószágokkal, mint inkább a bécsi kormány ellen felkelt hazafiak birtokaival elégitették ki. Az új földesur egyébként városunkhoz elég jó indulatu volt s annak református lakóit vallásszabadsággal is megajándékozta. Minő versengései voltak Károlyi Sándorral a város birása felett s mint adta el végre is azt 1722., fentebb (III. 235—248.) tüzetesen láttuk. Egyik utóda volt a fél szemű Ferenc-Henrik, 1789—1862., ki az utolsó forradalomban mint cs. tábornok harcolt ellenünk s eleintén Kassánál aratott könnyű győzelmet Dembinszky honvédjein 1849. jan. 4., de majd Klapka által B.-Keresztur, Tokaj s H.-Németi alatt megveretett. Aztán Windisch-Graetz, majd Haynau alá osztották be a főszerephez s ennek küzdelmeiben és vereségeiben osztozott. Aug 4-én csapatával városunkba is bevonult, de egy napi időzés után kártétel nélkül tovább ment. Nemsokára az aradi várat szállotta meg, melynek kapuit Danjanics azelőtt egy nappal nyitotta meg — az oroszok előtt.

Semsey család, a felvidék egyik legrégebbi előkelő családja, mely tagjai közt vitéz harcosokat és sárosmegyei főispánokat is számlált. Rokon a Tibold-Daróci, Perényi, Thurzó, Kenderes, Báthory, Eödönfy, Móricz, Nagymihályi, Bérczai, Rákóczy, Berzeviczy stb. családokkal. Birtokai már a XV. században Abauj, Borsod, Heves, Pest, Sáros, Szabolcs, Torna, Ung és Zemplén megyékben feküdtek. Történetünkben, a XVI. század végén, először Pál neve fordul elő, ki Thököly egyik hadvezére volt, miért a német kormány már 1669-ben megfosztotta javaitól, melyek közé, — valószínűen, mert anyja Móricz leány volt, — vidékünkön is több helység s puszta (egykor Mágocsi birtokok) tar-

¹ Extractus urbarii incl. dominii Csongradiensis, 1723. a gr. Károlyi nemzetség bpesti Itrában.

toztak, melyeket azonban Keglevich Miklóssal együtt még 1674-ben is birt,¹ sőt később is, mert neje 1678-ban Borsod megye gyűlésén óvást tétetett az ellen, hogy Jakabházi Mihály az ő algyevi jobbágyait szolgálatra kényszeríti, holott a falut emberemlékezet óta ő békében bírja.² A derék hazafi azonban, mint fentebb láttuk (II. 177.), a harcmezőn kapott sebeiben nemsokára elhalt s itteni javait, köztük Mágocsot és Mogyorósfecskést, testvérei, János, Péter, Zsigmond és László közén találjuk 1686., habár Pál özvegye, Csanádi Anna, ki nemsokára Janka Péterhez ment férjhez, azokhoz való jogát fenntartotta s óvást tett az ellen, hogy Csomorkányt, Fecskést és Veresegyházát a vásárhelyieknek elidegenítsék 1685.: másrészt pedig a kormány Pál birtokait hűtlenség címén másoknak adományozta 1686.³ András ónodi várkapitány 1686,⁴ azonban a császár hűségén maradt.⁵ Hogy a Pál fiai közt Fecskés Sámson s más birtokok tárgyában minő ügylet fejlődött ki 1691., fentebb (III. 182.) előadtuk. Idővel a család e vidéki birtokait elidegeníté, így nevezetesen Zsigmond halálával özvegye, Pongrácz Mária, Barkóczy Ferenchez menvén nőül, ezt felhatalmazta, hogy szegedi korcsmáit, gyevi, mindszei, serkedi, fecskési és mágocsi részbirtokait eladhassa s az azokon levő adósságokat felvehesse.⁶ Minthogy azonban az akkori villongós időben a török torkába eső földeknek semmi kereslete sem volt, a család itteni birtokait, Algyőt, Mindszentet, Serkedet, stb. Keglevich Ádámnak engedte át 1703.⁷ s nem is szerezte többé vissza. Merőben hiábavaló volt Ádám cs. ezredes tiltakozása is Fecskés, Mágocs, a »bácsmegyei Felső-Győ«, »Mindszent városa«, Serked, Alsó-Győ törvénytelen birlalói és visszatartói ellen.⁸ — Serényi, Serjéni család. L. Kis-serjéni. — Solti család. Fentebb (II. 133—6.) tüzetesen előadtuk, a mi keveset felőle tudhatunk. Abból láttuk, hogy Zsigmond király a Solton székelő Dávidnak s rokonainak ősi birtokairól, Barc, Kotacháza, Kökényes, Soltréve, Sártó stb., új adománylevelet állított ki 1408. — Sulyok (Lekcezi) család. Elsőben

¹ Leleszi konv. Itra, Elench. 1600—1699. R. 112. sub. no. 11. 1674.

² Borsod m. jkv. fo. 586.

³ Orsz. Itr. Canc. iratok. A Semseyek dolgairól szólnak az 1688. 6. és 430. sz.

⁴ Szederkényi, Hevesm. tört. III. 178—9.

⁵ Gyárfás, Jászkun tört. IV. 435.

⁶ Leleszi konv. Itra, Elench. 1600—1699. P. 260. Sub. no. 16. 1695.

⁷ Nemz. muz. Itra, Keglevich Itr, Csongrád 2. 15. Mindszent.

⁸ Jászai konv. Itra, Proth. 13. fo. 195.

András, György és Miklós nevei tűnnek fel, kik közös birtokosok a megyebeli Gedőson és Munáron 1448, 1467.¹ s ebből következtetve valószínűen testvérek. Az első egyébként gyulai kapitány 1469.,² György pedig Bács megye országgyűlési követe 1447. Ennek fiai Balázs, a szabácsi kapitány és István, az enyigi Török Margit férje, belgrádi kapitány 1523., a ki Temesvár alatt esett el 1552.³ Váraik feladása miatt mindketten vizsgálat alá kerültek s az alatt voltak még 20 év múlva is. György fia volt még György, a későbbi pécsi püspök, ki 1538. táján halt el. Istvánnak unokája volt a Kende Klárától született Ferenc, városunk egyik földes ura 1546., ki felesége, Csaholyi Anna, révén Szatmár, Köz-Szolnok és Szabolcs megyékben is nagyobb birtokokat szerzett s ezuton a családot a felvidéken telepítette meg annyival inkább, mert az Alföld a török hatalom alá került. Vásárhelyen a Kende- és Gersei Pethő-rokonság útján szerezhette birtokát s ez után még 1550-ben is adózott, sőt Kéktó-Ráróson még 6 évvel később is 8 telek ura maradt,⁴ bár a helyet már korábban a Losonczyaknak adományozták el, mert Ferencet, érdemes hazafi létére, nem lehetett egyszerre félretenni. Ez időtájon Lippa ostrománál vitelkedett 1551.,⁵ majd mint királyi biztost küldték Eger várába, 1568.⁶ Oreg korából felvidéki vagyona pereslevelei maradtak fenn 1482—1602-ig — leginkább a leleszi⁷ országos levéltárban, míg nagybátyjainak személyes ügyeit a gr. Kuun Géza marosnémethii levéltára őrizte meg.⁸ Végrendeletében vagyona nagyobb részét leányának, Annának, gyermekeire, Prépostvári Zsigmondra és Sárára hagyta 1602.⁹ Egyébként fiu leszármazói a családot egész napjainkig virágzó állapotban fenntartották, s azt a Geszti Pethő, Bagossy, Mokcsay, Sarmasági, Kuun, Tibai, Darvay, Vas, Szatmári, Szentmariai, Uray stb családok rokonságával is megerősítették.

Szatnai György, I. Tenturich. — Szamosfalvi Jánost, mint szentkirályi birtokost, említik 1393-ban. — **Százac család. L. Paksy. — Szatmári Boka Péter I. Boka. — Székely**

¹ Borovszky, i. m. II. 202. 402.

² Haan, i. m. I. 21.

³ Tinódi S., Az vég Temesvárbán Losonczy haláláról, 225. sor.

⁴ Borovszky, i. m. II. 264.

⁵ Márki, i. m.

⁶ Szederkényi, i. m. II. 243.

⁷ Elench. 1551—1599. C. 44. 9. 66. 1500. 1600. 5. 182. 249. 341.

⁸ L. azokat, Századok, 1887., VIII. füz. 50.—61.

⁹ Leleszi konv. Itra. Elench. 1600—1699. sub. no. 45.

család. E néven, mely országszerte nagyon elterjedt és igen sok családra szólott, Csanádmegye különböző községeiben többen voltak földesurak, kik közül hozzánk tartozott Balázs, a Pankotán lakó lugos-sebesi bán,¹ ki Ferdinánd királytól birt M.-Fecskésen 5—7 kaput 1561—2., a mikor egyszersmind Fűperegen is földesur volt, habár ez utóbbiktól, valamint Tompától hűtlenség miatt már 1557-ben megfosztották.² — Széky Péter. Először a XVII. század elején a Hyppolit érsek bandériumában találkozunk vele, melybe jó családbeli ifjakat a kor szokása szerint művelődési célból is be szoktak adni.³ Idővel szendrei alkaptány lett s Csanád, Békés és Zaránd megyékben nagyobb számú birtokokat szerzett, melyek jövedelmét s magokat a birtokokat is, egy részben vejének, Pap Jánosnak, »atyafiságos indulatból« átengedte 1648—1650.⁴ A magának megtartott javak közé tartoztak Derekegyház 1650—5., melynek egy részét Széll Mihály szendrei kapitánytól vette meg, Körtvélyes és Vásárhely, melyeket Csongráddal és Felgyővel együtt rokonaitól a Viczmándyaktól, mint részbirtokokat vásárolt össze, de a melyek után némelyek neki adózni nem akartak, mi részben Borsodmegye gyűlése előtt emelt óvást.⁵ Ugyan ő jogot formált Rárós és Rétkopáncshoz is, mely pusztákat a Vásárhelyiek-től erősen tilalmazott.⁶ Halála után javain egyfelől özvegye Tércsi Zsuzsa és gyermekei, Szél Judit és Péter, másfelől első nejétől, Dapsi Máriától született, Széky György, Kata Szirmay Györgyné és János osztottak, mely alkalommal »az alföldi és török földén, Körös Maros között és feljebb is levő rác és magyar faluk és praediumok közül . . . . derekegyházi, szentgyörgyi, mártélyi, ácsi praediális portiókat;« valamint a tenyői, kengyeli, kétegyházi, komlósi, pitvarosiakat is, az első hitves gyermekei kapták, míg az özvegy és gyermekei főleg a borsodi és gömörmegyei javakat tartották meg maguknak.⁷ Az özvegyet két év múlva már Básti János oldalán találjuk, midőn is Kéklő-Rárós használatától nevezett gyermekei nevében is tilalmazta a vásárhelyieket.⁸ Kata azonban pár évi házasság

¹ Pesty, Krassó vm. tört. II. I. 324.

² Lib. reg. 379. Többet róla Istvánffy, Hist. 292.

³ Századok, 1872. 296.

⁴ Haan, Békés vm. hajdan. II. 240.

⁵ Borsodm. jkve. VII. 423. 1658.

⁶ U. o. 471. lap. 1659.

⁷ U. o. 717. l. 1662.

⁸ U. o. VIII. 22. 1664.

után ismét özvegyen maradt s mint a Széky árvák gyámját fogta őt perbe Bercsényi Miklós vásárhelyi és kopáncsi jobbágynak elkövetett erőszakosságai és földesuri jogainak sértése miatt — amazoktól 134 db. sertést hajtatván el,¹ a mi valószínűen azon az alapon történt, hogy ő maga is jogot formált a nevezett helyekhez. A Széky család már a XVI. században is birt Hevesmegyében, hol ivadékaik mind máiglan virágzanak. Zsuzsa asszony özvegyességét is Szendrőn töltötte. — **Szell** (Makai) Mihály, szendrei alkapitány, jobbágy származása dacára roppant birtokokat szerzett az Alföldön s csak megyénk területén mintegy 38 várost, falut és pusztát foglalt el s adóztatott az 1642—67. években — részint maga, részint más szendrei vitézlő társaival együtt. Határunkban birta Mártélyt 1642., Csárpát, Pereskutast, Tótkutast, Fecskést 1646.,² (társai, Kovács János, Zólyomi Gy. és Török Bálint és Csomorkányt 1647.,) mely utóbbi helyek érdekében Csanád János és társai óvást tettek.³ Szell időközben nemességét szerzett 1655. s nádori adományozásokat is tétetett magának több Csanád és Heves megyei birtokra, habár azokat a nádor pár év múlva visszavonta s Fecskést és Csomorkányt több szomszédos helyekkel együtt Básty Jánosnak adta 1655.⁴ Már előbb Vásárhely is neki adózott 1652., Makó 1656. és Szentes 1651. is meghódoltak, nem különben Batida 1659—1667., valamint Gorzsa is 1664. Amazt Szell Miklóssal együtt kapta adományképen 1663., ki talán testvére volt. Azoknak, kik neki szolgálatot tettek, maga is pusztákat ajándékozott. Így adta Derekegyházát Széky Péternek 1655. Pontos jegyzéket vezetett a behódolt helyekről s ezek adózásáról,⁵ melyeket halála után özvegye, Pósa Anna, egészített ki 1667-ig. Ugy látszik, hogy már ekkor igen kevés község szállította be adóját s maga az özvegy is egy pár falut Dobóczy Gábornak és Zsigmondnak engedett át. — **Szentiványi** Mihály őseivel együtt Székesfejér és Pest megyékben volt birtokos, Mátyás király udvarának egyik tisztje, mint fentebb (II. 427.) láttuk. Birta 1460 óta Szentkirály egy részét, mely utóda, Ambrus, utján idővel az Eöry lányok tulajdonába ment át, kiknek Ambrus szepapjuk volt,⁶ a mi mellett is szólhat, hogy a család

¹ Borsod m. ltra, egykoru periratok, 1668. Másolat a gr. Károlyi ltrában.

² Királyi adománylevél Leleszen, Elench. introduct. Stat. K. 409. 1646.

³ Az egri káptalan bizonyítványa erről a gr. Károlyi nemzetség bpesti ltrában 35 fiók, 92. sz.

⁴ Borovszky, i. m. I. 247.

⁵ L. e. Orsz. ltr. N. R. A. fasc. 1838. no. 61.

⁶ Borovszky, i. m. II. 260.

fiágon a XVI. század vége kihalt. — **Szentmihályi Gábor M.-Fecskés** 51 kapuja közül birt 1563-ban egyet. — **Szeri Pósa** család, 1. Pósa.

Szilágyi (Horogszegi) család. Előnevét a temesmegyei Horogszeg falutól vette, melyet azonban olykor 1408. 1454. 1462. Csanádmegyéhez is számítottak. Rokon a régi Garázda, Széky és Teleky családokkal; birtokai Arad, Békés, Bereg, Bihar, Csanád, Doboka, Fejér, Heves, Krassó, Középszolnok, Máramaros, Nógrád, Pest, Temes, Ugocsa stb. megyékben Debrecenben és Bolgárországban terültek el. László, bácsmegyei főispán, 6 gyermeke közül Mihály belgrádi kapitány, temesi és macsói bán említendő, kit, miután nőtestvérének, Erzsébetnek fiát, Hunyadi Mátyást, királylyá választatta, az ország rendei kormányzónak neveztek ki 1458. Később Erdély kormányzója és az alvidék kapitánya lett, miglen a török háboruban elesett 1461. Erőszakos, meggondolatlan tetteivel közben hamar el is vesztette királyi öcsce kegyét, Mint kormányzó, rendelkezett Hanikiék érdekében Szentkirály átadása felől; már előzetesen néhány falut birt Csanádmegyében, ezek közt Szöllöst 1451., míg Szentkirályt és a szomszédos Királyságot valamivel később szerezte meg. A tulajdonképen való nagybirtokos határunkban és környékén testvérhuga, Erzsébet Hunyady Jánosné volt, kinek kezén fia az e vidéki Hunyady-uradalmakat jó részben meghagyta, de Vásárhelyt nemsokára másnak adományozta. Csomorkány, Fecskés, Sámson stb. községekre azonban a csanádi püspök és Lábatlan János vetettek szemet, úgyhogy ezek örökvésői ellen a nagyasszony a törvényes óvásokat is több ízben szükségesnek látta megtenni 1457—81.¹ Még inkább meggyült a baja a férje által behozott rác vitézekkel, a Jaksicsokkal, kiknek a király Nagylakkal együtt Csomorkányt, Fecskést, Sámsont még ez évben odaajándékozta, bár az elsőt Erzsébet már előzőleg eladta Varjasi Jánosnak és Cira Benedeknek.² A király azonban mindamellet gondoskodott anyjának gondtalan életéről, mert ugyan ekkor diszesebb udvartartásra 12 csongrádmegyei falut s illet. pusztát — köztük Bajmok, Csanta-fejér, Palij, Teret — ajándékozott neki.³ Kutast, Csorvásegyházát, Földvárt, Gellértegyházát, Monyorósfecskést, Sóstóegyházát az özvegy még ezután is magának tartotta meg több

¹ Orsz. ltr. Dipl. ltr. 15836. 15846—7. 15887. 16848. 17943. 18004. 18387. stb.

² U. u. Dipl. ltr. 15846.

³ Gr. Teleki, Hunyadyak kora, XI. 25.

más e környékbeli és távolabbi helyekkel együtt. Javait halálával 1484-ben a király természetes fiára, Korvin Jánosra, hagyta, de ezek között környékükön már jóformán semmi sem volt, mert azok már előbb idegen kezekbe jutottak.¹ Ezután a Szilágyi család nemsokára elenyészett. — Szirmay István báró, (később grófságra emelték), ősrégi családja a borsodmegyei Szirmáról nevezte magát, minden időben császári érzelmeiről volt ismeretes, habár István egyideig Thökölynek is hive volt, sőt II. Rákóczy Ferenczel való egyetértéssel is gyanusították, a mi azonban csakhamar alaptalannak bizonyult. Körtvélyesen volt birtoka 1701-ben.

Szokoli (Zokoly, Zakoly 1516.) család (Szokoli és Kisvárdai), Szabolcsmegye ősrégi nemzetsége a Csanádok és Guth-Keledék közül, rokon a Báthoryakkal, Maróthyakkal, Zelemérikkel stb., törzsapja Zokol, kit 1329-ben emlitenek (Fejérmél, Cod. Dipl. VIII. VI. 113.) A vidékünkön is birtokos ág Hodostól 1300. — Péter 1458—90. macsói bán és temesi főispán révén származott le, ki Mátyás király különös kegyében állott.² Ennek neje Kisvárdán Potentiana, leánya pedig Zeleméri Lászlóné volt 1429. A család tagjai korán e vidékre kerültek, mert Bálint már 1445-ben gyulai kapitány volt,³ kinek egyik fia, János csanádi püspök, egyebek közt Mágocsot és Pereskutast bírta s ezeket Szeri Pósa Istvánnak átengedni vonakodott és inkább a csanádi káptalannak ajándékozta. Ugyan ő a Jaksicsokkal együtt Bagdot, Fecskést, Földvárt stb. is fölkerlte Mátyás királytól 1468. A család több tagja viselte a szörényi bánóság és belgrádi kapitányság tisztét. Péter temesi főispán fia volt Albert, szintén temesi főispán 1532. és belgrádi kapitány 1445., ki még a XV. század végén Dóczi Péter leányával, Erzsébettel, együtt Vásárhelyen is nyert birtokot⁴ s kit a király török lovak vásárlásával bizott meg 1474.⁵ Nagyon jelentékeny volt az örökség, melyet unokája, György, Péter és Makó Ilona fia kapott, ki anyja testvérétől, Makó Lászlótól, családja utolsó tagjától, ennek terjedelmes ősi birtokait (Székelyhid, Makó, Tömpös, Csókás, Férged, Sámson stb.) örökölte 1563-ban.⁶ János-Zsigmond fejedelem azonban ugyan e birtokokat még azon évben Varkocs Tamásnak

¹ I. m. 270.

² Szalay, M. orsz. tört. III. 344. 1853-iki kiad.

³ Haan, Békés vm. hajd. I. 195.

⁴ Borovszky, i. m. II. 219. M. tört. eml. I. 159.

⁵ Kincst. számadások Engelnél, Gesch. d. Ung. Reichs. I. 79.

⁶ A végrendelet Leleszen, Orsz. ltr. Elench. 1551—1599. M. 41. sub. no. 3. 1563.

adományozta, de a török miatt sem ez, sem a Szokoliak nem igen használhatták azokat, kivéve, mikor a tulajdonosok egyike vagy másika azok lakóit a földbérért meg-megsarcolta, a mit az Ecseden lakó György is nem egyszer elkövetett 1588. Általában a család csaknem minden tagját hátalmaskodás és erőszakosság jellemezte, úgyhogy ellenök a kormánynál és az országgyűlésen is 1588. 1598. 1605. meg-megujultak a panaszok.¹ György fia, Péter, ellen unoka-öccse, Péter, is panaszt emelt az országgyűlésen 1600., utóbbik egyébként Férge dről, N.-Sz.-Miklósról és több pusztáról újabb adománylevelet kapott 1601.² Utolsó, kit történetünkben említhetünk, Gábor. Ez birtokait, Makót, Férge det, Sz.-Miklóst s többi jószágait először a sátoraljajuhelyi Pálos szerzetnek adta tartozásába, illetve ajándékozta el 1670., pár évvel később pedig Dévényi Ferencnek és nejének, Becsky Zsuzsánnának árusította el 300 tallérért 1702.³ Azontul semmi hír sincs a család tagjairól, mely egyébként Arad, Békés, Bihar, Csanád, Szabolcs, Temes és Zaránd megyék több községeiben is birt. — Szöke János, Kovács Péter kapitánysága alatt szolgáló hadházi hajdu, nevezett kapitányával és társaival (Kovács Ambrus, Rózsa Pál, Nagy Gáspár és János) együtt adománylevelet kapott Báthory Gábor fejedelemtől négy (Serked, Férge d, Zombor, Tömpös) pusztára, L. Kovács alatt. — Szöllösi Mihály és Borbély Ferenc, kiknek nejeik, RácZ lányok, a Dócziakkal álltak rokonságban, együtt birtak 23 falut vidékünkön és határunkban, melyek közül megenilitendők Szentés, Körtvélyes, Sz.-László, Bökény, Tótkutas, Rárós, Sámson, Vörös-egyház stb., de a melyeket a kóbor hadak és németek kegyetlenül zsaroltak és háborgattak, miért is Wesselényi Ferenc nádor azok részére oltalomlevelet adott 1663. júl. 20-án.⁴ Szöllösi már évtizedekkel előbb Tápéra is szerzett tulajdonjogot, mikor váradi lovaskapitány volt 1624.⁵ — Szula (Zula) Boldizsár és Gál András nemesek javára 1555. dec. 20. királyi adománylevél bocsáttatott ki a Jaksics-féle egész Csomorkány falura.⁶ Az adományt nevezettek javára Prágában 1558. dec. 12-én megújítot a a király azzal

¹ Fraknói, M. orsz. gyűl. eml. IX. 437. — Károlyi, M. orsz. gyűl. eml. XI. 506. Régebbi hatalmaskodások László részéről Gyomán s egyebütt Haannál Békésm. hajd. I. 22. 71. 1454. 1469.

² Orsz. ltr. N. R. A. fasc. 920. no. 19. és 1737. no. 37.

³ Leleszi konv. ltrá. Elench. 1600—1702. Prot. 100. No. 29.

⁴ Orsz. ltr. N. R. A. fasc. 853. no. 52.

⁵ Borovszky, i. m. II. 588.

⁶ Bécsi lib. leg. III. 267.

a különbséggel, hogy most már az adományosok közé Vizkeleti Jababot is befoglalta,¹ kik mindhárman valószínűen a gyulai rosszul fizetett őrség tagjai voltak. Az adománynak azonban a nevezett vitézek alig vehették valami hasznát, nemcsak azért, mert ebben az évben a török már egészen a vár faláig nyomult előre, hanem azért sem, mert a falu birtokosnője, Jaksics Szkolásztika, visszapártolt Ferdinándhoz, miért is a kir. kancellária az adománylevelet rövid uton érvénytelenítette, a falun pedig a Jaksics leányok 1560-ban újra megosztózhattak, legalább szóval és papíron. Nagyobb szerencséje volt Gáspárnak, mert ő Kátay Ferenczel és Imrével együtt Csomorkányon kívül Földvár, Gorzsa, Lele, Monyorósfecskés, Sámson, Tótkutas, Szentkirály és Vásárhely birtokát kapta 1556.² Mindkettőn talán a trencsénmegyei Szulyó család tagjai.

Takács János a kir. adóösszeírás szerint több nemes társaival együtt 16 kaput birt Batidán 1561. — **Tarcsay**akat a XV—XVI. században az Árva, Békés, Csanád, Heves, csongrád, Nógrád és Sáros megyei birtokosok között találunk, Csanád és Csongrád megyében nev. Kristófot (Bökényfalván, Kovácsházon 1559.) és Jánost Kortvélyesen 1587., kiról a Báry család alatt emlékeztünk. — **Tarczy Tamás** birt Derekegyházán 1561. — **Tatay Györgyné**, I. Mórincz. — **Tatár** (Almási) család. János és Jakab Teleki Varjas Jánossal és Bizerey Jánossal közösen kapák Mátyás királytól az ő anyja, Szilágyi Erzsébet, tulajdonát képező Monyorósfecskést tartozékaival, a szomszéd pusztákkal, Csorvászegyháza, Sóstóegyház, Gellértégyház és Apácakuta, együtt 1466.³ bár az adományozásnak a Komlósyak és Jaksicsok ellenmondottak. Tatár János egyébként mostoha fia volt a nevezett Bizereynek. János fiait, Pétert és Jakabot már Mutnokinak nevezték, kik is a magok monyorósfecskési rész-birtokát Kerei Főrísnek eladták 1478.⁴ Ez időben Tatár néven Külső-Szolnok, Nógrád, Szabolcs, Szatmár, Szepes stb. megyékben is találunk birtokosokat.⁵

Telegdy család, az I. István királylyal egykoru Csanád nemzetségből származott, melyről, ugyszintén az ebből eredt Telegdy Csanád esztergomi érsekről, fentebb ismételt ízben szólottunk (II. 55—60. 119—120.) A család egyenes

¹ Bécsi lib. reg. III. 558. 1.

² Lib. reg. 384.

³ Orsz. ltr. Dipl. ltr. no. 16298.

⁴ Borovszky, II. 396.

⁵ Csánkynál, i. m. I. 276. 500. 542. 674. II.